

Eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle

Viite: Hallituksen esitys Eduskunnalle laeiksi julkisesta työvoimapalvelusta annetun lain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta sekä eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta (HE 274/2009)

- Asia: VATES-säätiön lausunto

VATES-säätiö haluaa lausunnossaan kiinnittää valiokunnan huomion työkyvyttömyysetuutta saavien vammaisten ja osatyökykyisten henkilöiden mahdollisuuksiin saada laadukkaita ja yksilöllisiä työllistymistä tukevia palveluita. Hallituksen esitys ei ota kantaa tämän kohderyhmän marginaaliseen asemaan, vaikka asiaan on kiinnitetty toistuvasti huomiota työministeriön oman selvitysmiehen raportissa vuodelta 2008 sekä OECD:n vammaisten ja vajaakuntoisten työllistymistä tarkastelevassa raportissa.

Nykyinen käytäntö on tehnyt työkyvyttömyysetuutta saavien henkilöiden pääsyn julkisten työvoimapalveluiden piiriin vaikeaksi. Vaikka lain mukaan kaikilla on mahdollisuus rekisteröityä työnhakijaksi, muut ohjeet sekä tulkinnat ammatillisen kuntoutuksen vastuunjaosta rajaavat työkyvyttömyyseläke-etuutta saavat henkilöt monien työllistymistä tukevien palveluiden ulkopuolelle. Näin vammaisilla ihmisillä on muita heikommät mahdollisuudet saada asiantuntevaa työllistymisen tukemiseen liittyvää palvelua.

Työkyvyttömyysetuutta saavien henkilöiden työllistymisen nykyistä laajempi tukeminen julkisilla työvoimapalveluilla olisi kuitenkin erittäin tärkeää myös uuden määräaikaislain ”Laki työkyvyttömyysetuudelta työhön palaamisen edistämisestä” näkökulmasta.

Lisäksi VATES-säätiö haluaa kiinnittää valiokunnan huomion työvalmentajan palvelun laajentamiseen niin, että palvelu olisi tarvittaessa mahdollista hankkia myös osana työmarkkinatoimenpiteitä ja palkkatukijaksoja, ei pelkästään osana vajaakuntoisten työnhakijoiden ammatillisen kehittymisen palveluja.

Työnhakijaksi rekisteröinnin oltava esteetöntä

VATES-säätiö pitää hallituksen esitystä sähköisen rekisteröinnin ensisijaisuudesta hyvänä, mikäli sähköinen asiointi on esteetöntä ja helppokäyttöistä huomioiden esimerkiksi näkövammaisten tarpeet.

Työnhakijan haastattelun järjestämisen tarpeellisuuden sekä palvelutarpeen arvioinnin tulee perustua työnhakijan osaamiseen ja motivaatioon, ei pelkkään diagnoosiin

VATES-säätiö kannattaa lämpimästi hallituksen esitystä siitä, että kaikille työnhakijaksi rekisteröityneille järjestetään ensimmäinen haastattelu kahden viikon kuluttua työnhaun alkamisesta. Sen sijaan VATES-säätiö on huolissaan siitä tavasta, jolla TE-toimisto tulee arvioimaan, milloin haastattelun tai työllistymisuunnitelman laatimisen katsotaan olevan ”työnhakijan tilanne huomioon ottaen ilmeisen tarpeetonta”.

VATES-säätiö pelkää, että nykyiset ohjeet henkilöasiakkaiden kolmiportaisesta profiloinnista sekä vajaakuntoisista työnhakijoista annettu ohje no O/1/2005 ja sen liite kiinnittävät työvoimaviranomaisen huomion vammaisten ja pitkäaikaissairaiden henkilöiden diagnooseihin ja näistä tehtyihin yleistyksiin ja tulkintoihin työllistymistä haittaavista tekijöistä. Pelkän diagnoosin perusteella ei kuitenkaan voida arvioida, mikä on henkilön todellinen työkyky ja osaaminen erilaisissa työtehtävissä ja työolosuhteissa.

VATES-säätiö esittää, että valiokunta lausunnossaan ottaisi kantaa vammaisia ja pitkäaikaissairaita henkilöitä koskevan ohjeistuksen uudistamiseen niin, että työvoimaviranomaisen tehtäväksi tulee arvioida ennen kaikkea henkilön osaamista, työkokemusta ja motivaatiota työllistymiseen ja sen perusteella laatia yhdessä työnhakijan kanssa työllistymisuunnitelma, joka huomioi mahdollisen erityisen tuen tarpeen työllistymisen onnistumiseksi.

Oikeus työvoimapalveluihin taattava, jotta myös vammaisille tarjoutuu mahdollisuus siirtymiseen työkyvyttömyysetuudelta osittain tai kokonaan palkkatyöhön hallitusohjelman tavoitteiden mukaisesti

Hallituksen esityksessä ei oteta kantaa nykyiseen palveluprosessiin. Tämä olisi kuitenkin tarpeellista, sillä työkyvyttömyysetuutta jo saavat henkilöt, jotka tarvitsisivat tukea työllistymiseensä avoimille työmarkkinoille, eivät pääse osaksi julkisen työvoimapalvelun ammatillisen kehittymisen palveluita, kuten esimerkiksi työkokeilua tai työvalmentajan palvelua. Tämän estävät tulkinnat ammatillisen kuntoutuksen vastuunjaosta sekä se, että em. palveluita ei voi saada TE-toimistolta muuten kuin ammatillisena kuntoutuksena.

Vammaisilla ja osatyökykyisillä, joilla on jo työkyvyttömyysetuus, ei ole oikeutta työharjoitteluun tai työelämävalmennukseen. Käytännössä he eivät pääse osallistumaan myöskään työvoimapoliittiseen koulutukseen, esimerkiksi ohjaavaan koulutukseen. Nämä palvelut olisivat kuitenkin tärkeitä vammaisille ja osatyökykyisille henkilöille, joilla usein on vain vähän jos lainkaan työkokemusta.

Yhdenvertaisuuden takaamiseksi työkyvyttömyysetuutta saavien henkilöiden tulee päästä osaksi samoja julkisia työvoimapalveluita kuin muidenkin työnhakijoiden. Tulkinnat ammatillisen kuntoutuksen vastuunjaosta eivät saa olla sille esteenä. Myös tälle kohderyhmälle TE-toimistojen palveluiden ensisijainen tehtävä on tukea työllistymistä avoimille työmarkkinoille joko osa-aikaisesti eläke-etuus säilyttäen tai niin, että eläke ensin jätetään lepäämään. Verrattuna muihin ammatillisen kuntoutuksen toteuttajatahoihin TE-toimistoilla on ylivoimaisesti paras asiantuntemus oman alueensa työmarkkinoista ja työnantajista sekä keinot työllistymisen monenlaiseen tukemiseen niin yksilöllisesti kuin taloudellisesti.

Työvalmentajapalvelun käytön laajentaminen kaikille palvelusta hyötyville työnhakijoille

Hallituksen esityksessä ei oteta kantaa työvalmentajapalvelun käyttöön julkisena työvoimapolitiikkana.

VATES-säätiö esittää, että lakiin lisätään mahdollisuus työvalmentajan palvelun käyttöön tarvittaessa riippumatta asiakkaan työkyvyttömyysetuudesta tai diagnoosista. Lisäksi säätiö esittää, että työvalmentajapalvelua voitaisiin käyttää osana muita työllistymisen tukipalveluita kuten esimerkiksi määräaikaista palkkatukijaksoja sekä työvoimapolitiittisten koulutusten työharjoittelujaksoja. Tällä ehkäistäisiin asiakkaiden paluuta toistuvasti uusille palvelujaksoille ja mahdollistettaisiin yksilöllinen, avoimille työmarkkinoille ulottuva tuki.

Työvalmentajan yksilöllinen tai ryhmämuotoinen valmennus on tutkimusten mukaan tuottanut selvästi parempia ja pysyvämpiä työllistymistuloksia kuin muut määräaikaisten valmennuspalvelut.

Palkkatuki

VATES-säätiö kannattaa hallituksen esitystä palkkatuesta elinkeinotoimintaa harjoittavalle työnantajalle ryhmäpoikkeusasetuksen mukaisena sekä sitä, että ryhmäpoikkeusasetus ulottuu laajaan heikossa työmarkkina-asemassa olevaan kohderyhmään. Lisäksi VATES-säätiö kannattaa esitystä siitä, että vajaakuntoisen henkilön palkkatuki kattaa korkeamman 75 prosentin osuuden palkkauskustannuksista.

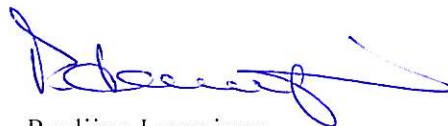
Lakiesitys heikentää sosiaalisten yritysten asemaa nykyisestä lyhentämällä pitkäaikaistyöttömien kiintiöön kuuluvien palkkatuen maksimikestoä 24 kuukaudesta 12 kuukauteen. Sosiaalisessa yrityksessä palkkatuen hakeminen ja saaminen tulisi tehdä lähtökohtaisesti muita yrityksiä kannustavammaksi ja palkkatukijaksojen kesto tulisi määräytyä maksimipituuksien perusteella.

VATES-säätiö toivoo, että valiokunta kiinnittää huomiota palkkatukijaksojen keston niin, ettei uusi laki heikennä vajaakuntoisten tai sosiaalisten yritysten asemaa nykyisestä.

Helsingissä 2.3.2010

Marjatta Varanka
toimitusjohtaja
VATES-säätiö

Pauliina Lampinen
kehittämispäällikkö
VATES-säätiö